

Мандрівка підгірною вуличкою Боричів Тік

Автор: Info КИЕВ
10.11.2013 12:29

Боричів Тік, невелика, але дуже мальовнича вулиця, саме завдяки сусідству з Володимирською гіркою. Пролягає вулиця від Боричевого узвозу, перетинаючи Андріївський узвіз, до вулиці Флорівської.

Цю вулицю зображено на планах Києва XVII-XVIII ст. Після пожежі 1811 р. її впорядковано та прокладено новий відрізок від провулка Покровського до вулиці Флорівської. Забудова її характерна для XIX ст. Колись усі садиби обносилися парканами. Будинки зводились для заможних обивателів та для "подлых". Архітектура вуличної забудови наочно розповідає про те, як поступово у XIX ст. змінювався вигляд будинку подільського міщанина. Хоч вулиця переважно прямолінійна, прокладено її за післяпожежним плануванням В. Гесте, штучним для Києва, але Боричів Тік цікавий своїм незвичним розташуванням у двох рівнях, з'єднаних містками та сходинками, які ведуть до будинків, що розташовані значно нижче верхнього рівня вулиці. Архаїчні, на один-два поверхи, будиночки Боричевого Току туляться до гори.

Назву Боричів Тік вулиця дістала у другій половині XIX ст. У самій назві вчувається згадка про стародавні часи. Вона відразу викликає історичні асоціації, адже у давнину існували місцевості, назви яких не загубилися у віках - урочище Боричів, Зборичев, гора Борич (давня назва Андріївської гори). Можливо, назва пов'язана зі словом борич - митник, або з ім'ям посла князя Ігоря - Борича, який згадується у літописі під 945 р. А слово "тік" походить від місця, де молотили жито, або від слова "текти", оскільки тут існувало скупчення джерел та струмків, що витікали з-під гори. У X-XVII ст. тут жили переважно ремісники.

Наприкінці XX ст. провадилась реконструкція вулиці Боричів Тік, щоправда, не завжди коректно, з дотриманням необхідних норм. Реставрувались будинки (деякі взагалі зносились), зрубано дерева, вулицю замощено цегляним покриттям, зроблено сходи. Проте щось суттєве, насамперед природність, в її образі втрачене із знесенням деяких будинків, створенням нових вуличних інтер'єрів, замість по-справжньому архаїчних окремих куточків. І все ж регулярність цієї вулиці, всі помилки, зроблені рукою людини, виправляє природа. На щастя, постійним природним декором цієї вулиці завше залишається правічна Андріївська гора, з якої виростає загадкова церква, таємниче виблискуючи вигадливими маківками, даруючи відчуття тиші, старовинність цих місць, попри все, збережену патріархальність. Куди б ми не помандрували старим Подолом, Андріївська церква супроводжуватиме нас. Вона то визирає з-за верхівок дерев ошатними бароковими баньками, то знову ховається за деревами. Андріївська гора впливає на довкілля, породжуючи особливий емоційний настрій. Тут сама природа ніби простягає до староподільської підгірної вулички свої уквітчані руки, свіжескошені дикоростучі трави дарують духмяні пахощі, а тиша - спокій і затишок.

Прямуючи Боричевим Током, маємо можливість оглядати і Покровську вулицю, що простяглася внизу, ближні та дальні подільські краєвиди. От забовваніла у далині баня Академії. "Італійська" за архітектурою, вона, як і відбудована 1915 р. дзвіниця Катерининського Грецького монастиря, що нагадує куточок Петербурга, додає особливих фарб до подільської архітектурної палітри. Звідси, з різних місць, по-різному виглядають Покровська церква із дзвіницею та муром, що оточує споруди з виблискуючими на сонці хрестами, на які повсідалися птахи, і дзвіничка церкви Миколи Доброго, невеличка, майже іграшкова, білостінна.

Тут, як ніде у Києві, можна перейнятися естетикою довкілля, спостерігати, як змінюються його барви у різні пори року, за різної погоди. Іноді, похмурого осіннього дня, на тлі темно-сірого важкого неба, білостінні споруди виглядають дещо засмученими і водночас радісними у передчутті сонця. Можна простежити гру архітектурних форм у

Мандрівка підгірною вуличкою Боричів Тік

Автор: Info КИЕВ
10.11.2013 12:29

поєднанні з рельєфом, досягнути своєрідність не схожих на жодні інші подільські церковки, які міцно сидять унизу, біля підніжжя гори.

Поминувши нову огорожу, якою обнесено садибу Самсона Стрільбицького (сьогодні тут резиденція американського посла), роздивимося зворотний бік класицистичного будинка початку ХІХ ст.- зовнішні сходи, галерейки, нагорі характерне ампірне вікно, оригінальний дах...

Церковки, дзвіниці, будиночки, їх поєднання та ансамблі надають картинності містобудівному малюнку. Споруди ніби присуваються до нас, "перетікають", змінюються їхні кути... Оцінюючи ансамблі різні за часом їх зведення, архітектурними стилями, кольоровим вирішенням, взаємодією з довкіллям, особливим київським небом, сонцем, відчуємо пронизливість окремих картин.

Помічаємо незвичність вулиці Боричів Тік, розташованої у двох рівнях. Будиночки внизу, архаїчні, приземкуваті (таких тепер залишається дедалі менше), створювали особливий образ цього місця. Тепер залишається тільки примиритися з новим, менш цікавим, виглядом Боричевого Току, якого він набув останнім часом. Дещо зміщено акценти, іншими на тлі сучасних виглядають старовинні споруди, втрачаючи те, що протягом віків являло їх образ.

На підгірному боці Боричевого Току ще привертають увагу деякі будиночки. Будинок під № 25, позначений меморіальною дошкою, пов'язаний із Ладом Кецховелі, який мешкав тут. Він жив у Тбілісі, Києві, Баку, Батумі, навчався в семінарії разом із Й. Сталінім. Освіту продовжував у Київській духовній семінарії. 1896 р., під час обшуку в цьому будинку у Л.

Кецховелі знайшли революційну літературу. Його було виключено із семінарії та ув'язнено. 1903 року Л. Кецховелі вбито у Тифлісі.

Більшість будинків на Боричевому Току зведена в першій половині XIX ст. Прямий начерк вулиці не полишає сумнівів у тому, що вона - післяпожежна. І хоч розпланована вона всупереч "індивідуальності" старовинного Подолу, все ж цікава своїм ландшафтним оточенням. Частина вулиці, до перетину її з Андріївським узвозом, вирішена у двох рівнях, забудована міщанськими будинками заможних власників. Малюнок вулиці із завислою над нею мальовничою горою, проста низька забудова надають їй характеру, властивого невеличким українським містечкам. Образ Боричевого Току доповнюють пізніші будинки (характер забудови різний, що пояснюється різними етапами прокладання та забудови вулиці).

У стародавньому куточку Подолу, на розі вулиць Флорівської та Боричевого Току стоїть будинок під № 5/43. Він пов'язаний з ім'ям Миколи Васильовича Закревського (1805-1871). На цьому місці знаходилась садиба Закревських. Тут, "...на Подолі, поблизу Флорівського монастиря, у п'ятницю, у половині четвертої години пополудні 9-го червня 1805 р." народився майбутній історик. Тут минуло його дитинство. І саме Києво - Поділ вплине на його подальше життя і творчість. Ще шестирічним хлопчиком Микола Закревський став свідком великої пожежі 1811 р. на Подолі, коли палало все навколо. Вона справила на нього таке глибоке враження, що через багато десятиліть, будучи вже відомим істориком, у своїй монументальній праці "Опис Києва ", він так згадував про лихо, що спіткало Поділ: "Тоді було літо жарке й сухе; отже, дерев'яні покрівлі будинків легко спалахували від іскор; вогонь... здійняв бурю, яка розносила іскри... на дуже велику відстань і поширювала пожежу з такою швидкістю, що протягом трьох годин Києво-Поділ перетворився на море полум'я... багато загинуло по льохах та церквах...

Вогненні хвилі, переходячи з однієї частини Подолу до іншої, сильний вітер, що позносив на всі боки палаючі дошки, густий дим, падіння будинків... далекі зойки гинучих - являли видовище надзвичайне і жахливе. Майже три дні горіло; сусідні місцевості навколо Києва

з східного боку (Козелець за 70, навіть Ніжин за 150 верст) були вкриті густим димом... Поділ являв собою величезне пожарище, встелене попелом і купами цегли...".

У цій пожежі згорів і дім Закревських. Згодом родина Закревських розорилася, що призвело до смерті батька. Миколі ж довелося заробляти репетиторством, щоб допомогти матері.

Навчався Микола Закревський у Першій гімназії на Подолі, яку після пожежі було переведено на Печерськ, у Кловський палац. У гімназії навчали малювання, що допомогло М. Закревському у його подальшій діяльності. Він робив ескізи мальовничих куточків Києва, пам'яток архітектури. Згодом М. Закревський змушений був покинути Київ, але рідне місто не забував, серйозно займаючись історичними дослідженнями. 1825 р. юнак подався до Петербурга у пошуках роботи. 1828 р. він повернувся до Києва, щоб закінчити гімназію - 1829 р.

М. Закревський вивчав у Дерпті (Тарту) юриспруденцію, але через матеріальні труднощі університет не закінчив. Згодом він вчителював у Дерпті, Ревелі (Таллінні). В університетській бібліотеці Дерпта М. Закревський почав збирати відомості про Київ, бо ще з юності його не полишала думка про написання історії града Києва після того, як він прочитав "Описание Киева" М. Берлінського. Чим далі було місто його дитинства і юності, тим милішим воно ставало для нього. 1836 р. з'являється перший короткий "Очерк истории города Киева", майже не помічений науковцями. 1840 р. М. Закревський підготував доповнену "Летопись и описание Киева" з акварельними малюнками. Можливості видати цей літопис не було, та М. Закревський продовжував збирати матеріали про Київ. Зібраний протягом 10 років величезний матеріал систематизував, але не сподіваючись видати його, передав до Санкт-Петербурзької публічної бібліотеки. Мине 120 років і "Летописи и описание Киева" будуть знайдені київським істориком Лідією Пономаренко, яка розшукувала матеріали з історії Києва у різних бібліотеках та архівах. Лідія Антонівна з хвилюванням читала рядки супровідного листа: "Более 10 лет занимался я составлением истории города Киева, моей родины; по силам своим дал ей нужную полноту, украсил рисунками собственной работы... Но я, при ограниченных средствах, не имею возможности издать в свет свое сочинение... жаль, если мои труды... исчезли бы..., не принеся никакой пользы моим соотечественникам...".

Цікавими є біографічні свідчення, що їх залишив історик, "Жизнеописание Николая Закревского, автора сей книги". Рукопис проілюстровано оригінальними авторськими акварельними малюнками - пам'ятник хрещенню, перший міський театр, Контрактний будинок, фонтан "Самсон", - а також планами Києва. Був тут і акварельний портрет М.

Закревського, що його виконав 1839 р. в Ревелі художник А. Пецольд.

У 1847 році М. Закревський з дружиною залишив Ревель. Кілька днів він перебував у Петербурзі "для огляду в Публичной Библиотеке драгоціннейшого "Остромирова Евангелія" й копіювання Києво-Софійської мозаики...". Перебуваючи у Москві він мав можливість вивчати рідкісні документи.

1848 р. М. Закревський приїхав до Москви і передав у журнал "Чтения в Обществе Истории й Древностей Российских" доповнений рукопис "Описание Киева", але цензура не пропустила його. Через 10 років, у 1858 р., піклуванням професора І. Бодянського в університетській друкарні було видано "Летопись й описание города Киева", а М. Закревського удостоєно звання дійсного члена Общества Истории й Древностей Российских. Його праці привернули увагу до історії Києва.

М. Закревський працював коректором у друкарні Московського університету, помічником бібліотекаря у Рум'янцевському музеї.

1864 р. М. Закревський відвідав Київ. Усе своє життя дослідник підтримував зв'язки з науковою громадськістю Києва. Для Археологічної комісії університету св. Володимира він робив копії з документів (поч. XV-XVI ст.) про Київ, що зберігалися у приватних осіб та в Ревельському архіві.

Дослідниця Л. Пономаренко натрапила у наших архівах на документи, пов'язані з ім'ям М. Закревського. Зокрема, у рукописному відділі ЦНБ АНУ ім. В. Вернадського зберігається подарований М. Закревським рукопис "Характерний патерикон Печерський".

Арсениевская рукопись (1406 г.) с дополнениями й вариантами. Переписал киевлянин Николай Закревский. Москва, июня 9, 1867 году" з єдиною фотографією вже літнього М. Закревського.

М. Закревський продовжує збирати документи, присвячені Києву. Голова Московського Археологічного товариства граф А. Уваров фінансує його пошукову роботу у Петербурзькій Публічній бібліотеці, видання праць М. Закревського. У 1868 р. коштом Московського Археологічного товариства видається праця усього життя вченого - двотомне "Описание Киева", яка і сьогодні необхідна всім, хто ґрунтовно вивчає історію міста. Крім вражаючої кількості використаних документів, праця М. Закревського виділяється художністю і яскравістю викладу, залюбленістю у рідне місто. Значний інтерес становлять і архітектурні замальовки М. Закревського, що зберігають вигляд міста середини ХІХ ст., окремих його споруд, у багатьох випадках уже втрачених. У додатку вміщено плани печер Києво-Печерської лаври 1674 р., реконструкцію планів Києва Х ст. (від 988 до 1240, від 1400 до 1500, від 1700 до 1800 рр.) і Древнього Києва 1240, 1800 рр.

Використовуючи топографічні плани Києва другої половини ХІХ ст., а також літописи та інші джерела, М. Закревський складає реконструкцію стародавньої топографії міста. Книга, яку він готував не одне десятиліття і сьогодні вражає кількістю використаних документів. Справді, цей твір - праця усього життя М. Закревського, який писав: "Не думаю.., что легко сыскался охотник, который без всякой поддержки й вознаграждения, пожертвовал бы... лучшими годами жизни для составления такого сочинения, которое не обещает никакой материальной выгоды. Это был, если угодно, фанатизм своего рода...".

Дослідник чимало зробив для вивчення історії, архітектури, топографії Києва. Цікавими є малюнки М. Закревського, що зображують архітектурні споруди міста Києва і показують, який вигляд воно мало у середині ХІХ ст., ці малюнки зберегли нам окремі, тепер уже втрачені архітектурні пам'ятки. "Докладні плани місцевостей, плани і фасади будинків та пам'ятників, перспективні малюнки видів, історичних проспектів, руїн та різних Старожитностей" - все це М. Закревський вважав вартим уваги. Він добре знав усі іконографічні матеріали по Києву. Останнє видання він супроводив атласом із 13 аркушів з планами, кресленнями і малюнками. Праці М. Закревського, що містили важливі відомості з топографії Києва, копії документів, ілюстрації прислужилися всім дослідникам Києва. Вони високо поціновані вченим-істориком М. Максимовичем, іншими науковцями. Не втратили вони свого джерелознавчого значення й нині.

Київ завжди був у душі Миколи Васильовича. "Приближаясь к старости.., хотел бы я

Мандрівка підгірною вуличкою Боричів Тік

Автор: Info КИЕВ
10.11.2013 12:29

опять переселиться на своє старое пепелище близ могил моих предков. Здесь увидел я свет Божий й здесь желал бы закрыть глаза мои навеки. Довольно мыкался я на своем веку, но родина всегда тянула к себе. Необъяснимое й непобедимое чувство!"

Садибою Закревських і закінчується наша мандрівка Боричевим Током, однією із своєрідних подільських вулиць.

"Прогулянки старим Подолом", К., "Кий", 2003 рік